
Aino Rantamäki

Kotimainen kieli tieteen kielenä on enemmän kuin pelkkä valinta

Tieteen kieli ei ole vain viestinnän väline vaan valinta, joka määrittää, ketkä pääsevät tiedon äärelle ja voivat osallistua keskusteluun. Siten käytetty kieli on paitsi työkalu ajatteluun ja ilmaisuun myös väylä osallisuuteen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Globaaleissa tutkimusyhteisöissä englanti on vakiintunut kansainväliseksi tiedekieleksi, ja sen asema on perusteltu: se mahdollistaa tutkimuksen laajan levikin ja kansainvälisen vuoropuhelun. Englanninkielinen julkaiseminen on luonnollinen osa tieteellistä toimintaa myös työelämän kehittymisen näkökulmasta: se sallii kansainvälisen vertailun ja näkyvyyden, joita työelämän kehityskulut vaativat. Englannin käyttö tiedekielenä ei kuitenkaan tee kotimaisista kielistä vähemmän merkityksellisiä. Päinvastoin niiden rooli on yhä kriittisempi, erityisesti silloin, kun tieteen halutaan vaikuttavan yhteiskuntaan laajemmin. Kotimaisilla kielillä julkaiseminen ei ole kansainvälisyyden vastakohta vaan sen rinnalla kulkeva ja sitä täydentävä osa.

Kun tutkimusta julkaistaan suomeksi tai ruotsiksi, se ei vain tavoita laajempaa yleisöä kotimaassa vaan rakentaa lisäksi kieltä itseään. Tieteen kieli jalostaa sanastoa, tarkentaa käsitteitä ja kehittää ilmaisun keinoja. Kotimaisella kielellä kirjoittaminen pakottaa tutkijan sanoittamaan ilmiöitä uudella tavalla, kirkastamaan käsitteitä ja rakentamaan yhteistä ymmärrystä yli tieteenalojen. Ilman kotimaista tiedekieltä meiltä katoaa kyky puhua monista yhteiskunnallisista, kulttuurisista ja teknisistä ilmiöistä omalla kansallisella kielellämme. Tämä kaventaa sekä tieteellistä että yleistä keskustelua ja heikentää tieteen mahdollisuutta vaikuttaa demokraattiseen päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun.

Kotimaisella kielellä kirjoittaminen on myös koulutuksellinen teko, joka tarjoaa opiskelijoille pääsyn ajankohtaiseen tutkimukseen jo varhaisessa vaiheessa, ilman kielimuuria. Samalla se kehittää kriittistä lukutaitoa ja ajattelua, jotka ovat yhä tärkeämpiä kansalaistaitoja sekä yksilöiden että yhteiskunnan näkökulmasta. Parhaimmillaan tutkimustieto ei edistäkään vain tiedettä vaan tukee kokonaisvaltaisesti yhteiskunnan ja työelämän toimintaa ja kehittymistä.

Kotimaisten kielten käyttö tieteessä antaa vahvemman äänen niille tieteenaloille, joiden tutkimuskysymykset ja -teemat ovat tiiviisti sidoksissa kansalliseen ja paikalliseen kontekstiin. Työelämän tutkimuksen kannalta kielellinen kysymys on erityisen merkittävä, sillä työelämä on paikallisesti rakentunut, kulttuurisesti muotoutunut ja jatkuvassa yhteiskunnallisessa muutoksessa elävä ilmiö. Siksi myös työelämän tutkimuksen kielen tulee olla saavutettava, osallistava ja kontekstissaan merkityksellinen. Se tekee tutkimuksesta ymmärrettävää ja käyttökelpoista niille, jotka arjessaan muovaavat työelämää, esimerkiksi työpaikoilla, koulutuksessa, hallinnossa ja politiikassa. Erityisesti käytännönläheisessä ja monitieteisessä työelämäntutkimuksessa kielen saavutettavuus on keskeinen osa vaikuttavuutta. Tällainen tutkimus yhdistää näkökulmia taloustieteistä sosiologiaan, kasvatustieteistä työterveyteen sekä organisaatiotutkimuksesta politiikan tutkimukseen ja on monimuotoista myös kielellisesti: se nojaa yhteiseen ymmärrykseen ja tarvitsee kieltä, joka yhdistää asiantuntijat, päättäjät, työntekijät ja kansalaiset.

Kotimaisilla kielillä julkaiseminen voi lisäksi vahvistaa kansainvälisten tutkijoiden integraatiota suomalaisiin tutkimusyhteisöihin. Yhteiskirjoittaminen kotimaisella kielellä tarjoaa mahdollisuuden oppia kieltä kontekstissaan, osallistua paikalliseen keskusteluun ja rakentaa kulttuurista ymmärrystä. Tämä ei ainoastaan edistä kielitaitoa vaan myös vahvistaa yhteistyötä ja osallisuutta.

Kotimainen tiedekieli ei ole vain kielellinen tai opetuksellinen teko vaan osa tieteen yhteiskunnallista vastuuta. Tutkijoina meillä on velvollisuus tuottaa tietoa, jolla on merkitys. Kotimainen kieli toimiikin siltana – se takaa, että tutkimustieto ei jää akateemisen julkaisujärjestelmän sisäpiiriin vaan ulottuu työelämän kehittäjiin, ammattiliittoihin, yritysjohtoon ja julkiseen keskusteluun. Siksi kotimaisen tiedekirjoittamisen arvostus, näkyvyys ja tukirakenteet ansaitsevat jatkuvaa huomiota. Julkaisukanavia, rahoitusta ja julkaisupistejärjestelmiä kehitettäessä on muistettava, että uuden tiedon tuottamisen lisäksi tieteen tehtävä on sanoittaa todellisuuttamme ymmärrettävästi niille, joiden elämään tuo tieto vaikuttaa. Onkin tärkeää, että tieteellistä työtä arvostetaan myös silloin, kun sen ensisijaisena

kohderyhmänä eivät ole kansainväliset tiedeyhteisöt vaan suomalainen yhteiskunta. Tämä edellyttää tiedepolitiikalta ja rahoitusjärjestelmältä rohkeutta tunnistaa kotimaisen julkaisemisen erityisrooli ja varmistaa sen edellytykset. Monitieteisen työelämä tutkimuksen tehtävänä on sekä kuvata työelämää että osallistua sen muovaamiseen. Tämä ei onnistu ilman kieltä, joka kuuluu niille, joita työelämä koskettaa. Siksi kotimainen tiedekieli ei ole vain valinta – se on edellytys.

* * *

Elina Auvinen, Matilda Sorkkila ja Kaisa Aunola tarkastelevat artikkelissaan suomalaisten äitien kokemuksia työhönpaluusta nuorimman lapsen syntymän jälkeen. Kyselytutkimuksen mukaan äidit siirtyivät työelämään keskimäärin lapsen ollessa 1 vuoden ja 3 kuukauden ikäinen ja suurin osa heistä piti ajankohtaa sopivana itselleen ja perheelleen. Kirjoittajat korostavat perhevapaiden, hoivaihanteiden ja perheystävällisten työelämäkäytäntöjen merkitystä vanhempien työhönpaluussa.

Tiina Hautamäki ja Henna Jousmäki paneutuvat artikkelissaan monikulttuurisuusosaamiseen sosiaali- ja kasvatustieteillä. He tarkastelevat, miten sosiaali- ja kasvatustieteen työntekijät kokevat koulutuksen valmistaneen heitä monikulttuurisessa ympäristössä toimimiseen erityisesti silloin, kun tavoitteena on edistää osallisuutta. Tulostensa pohjalta he myös arvioivat tutkituilla aloilla toimivien ammattilaisten kompetenssivaatimuksia sekä ajankohtaisia perus- ja täydennyskoulutustarpeita.

Seppo Poutanen, Anne Kovalainen ja Emmi Lehtinen tuovat artikkelissaan esille, että kirjastojen asiantuntijatyötä tekevät kokevat kirjastotyön laajenneen digihoivaksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yksityinen ja julkinen sektori siirtävät erilaisiin digitaalisiin palveluihin liittyviä asiakasneuvontatehtäviä kirjastojen asiakasneuvonnan hoidettavaksi. Kirjastojen työntekijöiltä kysytään kuukausittain apua omien laitteiden käyttöön, verkkopankkiasointiin ja Kelan verkkoasiointiin, mikä kuvastaa hiljaista yhteiskunnallista sopimusta digihoivasta.

Kerttu Valanta, Tiina Saari ja Pasi Pyöriä kohdistavat artikkelissaan huomion työn laadun ja ammattiylpeyden väliseen yhteyteen suorittavan työn kontekstissa. Tutkimuksessaan he havaitsivat, että erityisesti kehittymis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä osallistumismahdollisuudet mutta myös tyytyväisyys työpaikan sosiaaliseen ympäristöön ja esihenkilön osoittamaan luottamukseen osana työn laatua ovat vahvimmin yhteydessä kokemukseen ammattiylpeydestä.